

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

ATA, Hälsingland, Ilsbo sn, Ilsbo kyrka

Broman, J. O. *Glysisvallur*. 1700-talets början. Uppsala 1912-1954

Inventarium över svenska orglar. Tostared 1991.

Länsmuseet Gävleborg, klipparkiv

Länsmuseet Gävleborg, topografiskt arkiv

Länsmuseet Gävleborg, ärendearkiv

Riksantikvarieämbetet, Byggnadsregistret, Kyrkor i Nordanstigs kommun, Ilsbo kyrka

Telhammer, I. *Ilsbo kyrka*. Ingår i serien: Hälsinglands kyrkor, del 36, Uppsala 1979.

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
Tidig medeltid	Ilsbos första stenkyrka byggs.	ATA
1314	Ilsbo kyrka omnämns i ett påvebrev, vilket är det första skriftliga belägget för kyrkan.	Länsmuseets klipparkiv
1647	En kyrkklocka till Ilsbo kyrka gjuts av mästare Georgius Pudenius i Stockholm.	Telhammer, I. 1979
1600-talets senare hälft	Kyrkan utrustas med en ny predikstol.	Länsmuseets klipparkiv
1687	En klockstapel byggs.	Telhammer, I. 1979
1691	Måns Eriksson från Hudiksvall utför arbeten på predikstolen.	Länsmuseets klipparkiv
1700-talets början	Hudiksvallsprästen Johan Olof Broman beskriver och avbildar kyrkan i sin skrift <i>Glysisvallur</i> . Kyrkan, som utgör ett annex till Rogstad kyrka, ligger i en sluttning mot söder strax väster om vägen mellan Tuna och Bergsjö. Kyrkobyggnaden är byggd av gråsten med valv av tegel. Enligt Broman är kyrkan inte påbyggd någon gång då den fortfarande har kvar sakristian på östra gaveln. I denna del finns ett litet altare. Vid västra änden av södra väggen finns ett litet vapenhus. Kyrkan har endast två fönsteröppningar mot söder och ett litet fönster i sakristian. Inuti är kyrkan helt vit och utan målningar. Altartavlan består av ” <i>tu stora beläten</i> ” vilka är förgyllda. Kring denna finns fler skulpturer. Koret är avdelat med skrank med svarvade träpinnar. Predikstolen, som sitter på södra väggen, är utsmyckad med små omålade bilder. Vid västra gaveln finns en läktare. Klockstapeln, belägen på den västra sidan om kyrkan, är sammanbyggd med bogårdsmuren. I klockstapeln hänger en sprucken kyrkklocka.	Broman J. O. 1700-talets början

1713	Klockstapeln repareras.	Telhammer, I. 1979
1730	Klockgjutaren Eric Näsman i Stockholm gjuter om Ilsbo kyrkklocka.	ATA
1747	Sakristian flyttas till norra väggen och ett fönster upptas på den östra väggen. Samtidigt delas det medeltida altarskåpet upp och placeras på var sida om det nya östfönstret.	Telhammer, I. 1979
1748	Det höga korskranket ersätts med ett lägre.	Telhammer, I. 1979
1806	Per Öberg i Hudiksvall gjuter kyrkans mindre kyrkklocka.	ATA
1829	I ett inventeringsinstrument från detta år beskrivs kyrkan. Av detta framgår att kyrkan är byggd med murar av gneis och valv av tegel. Kyrkorummet har endast tre fönster. I kyrkorummet finns ett golv av furuplankor. I koret finns en altardisk med en cirkelformig altarring och en åttkantig predikstol. Nio bänkrum på manssidan och 12 på kvinnosidan som avslutas med pyramider vid koret. I väster är en läktare med fem bänkrader på vardera sidan. I förteckningen beskrivs endast en gravvård med inskriptioner målade på bleckplåtar. Gravvården står i nordvästra hörnet av kyrkogården. Väster om kyrkan står en klockstapel byggd i fyrkantig form av korsvirke med tak av furuspån.	ATA
1838	Det beslutas att Ilsbo och Rogsta gemensamt ska bygga en ny kyrka på annan plats, men planerna blir aldrig av då detta beslut leder till väldiga protester.	Länsmuseets klipparkiv
1843-46	Den nuvarande stenkyrkan uppförs intill den medeltida kyrkan, vilken strax därefter rivs. Arkitekt är J. W. Gerss och byggmästare är Jakob Norin från Norrala. Kyrkan består av ett rektangulärt långhus med utbyggd sakristia i väster och torn i öster. Fasaderna utformas i nyklassicistisk stil med rundbågiga muröppningar och vitputsade murytor.	RAÄ, Byggnadsregistret
1846-47	Altarpredikstolen tillkommer och altarpväggen utsmyckas av artisten S. A. Blombergsson med ett arkitektoniskt dekorationsmåleri med änglahuvuden.	RAÄ, Byggnadsregistret/ Telhammer, I. 1979
1849	Kyrkan invigs.	Länsmuseets klipparkiv.
1850	Kyrkan utrustas med ett tornur.	ATA
1858-59	Kyrkans sannolikt första orgel med åtta stämmor byggs under 1850-talet av Daniel Björkstrand, bosatt i Ilsbo. Fasaden målas och förgylls av artisten C. M. Pettersson och avsynas av S. A. Blombergsson 1859. (Fasaden är fortfarande den samma i kyrkan men orgeln ligger till största delen i övrigt magasinerad på tornvinden).	Inventarium över svenska orglar, 1991/ Telhammer, I. 1979
1898	En stor värmekamin införskaffas som placeras framför den norra porten i kyrkorummet och håll tas upp i taket för rökgången.	Telhammer, I. 1979
1902	Kyrkans takspån utbyts mot ett tak av svartplåt. Murarna målas i gulaktig färgton.	ATA
1912	Kyrkans interiör ”repareras nödtorftigt invändigt”. Kyrkorummet nystryks i vit kulör och innertaket lagas och nystrykning hålls där i blått. Kyrkobyggnaden målas utvändigt.	RAÄ, Byggnadsregistret/ ATA
1924	Kyrkans nuvarande orgel byggs av Gebrüder Rieger, Jägerndorf, Österrike. Elkraft installeras i kyrkan och kyrkorummet får därigenom elektrisk belysning.	Inventarium över svenska orglar, 1991/ATA/

		Telhammer, I. 1979
1930-talets slut	Kyrkogården utvidgas mot norr.	ATA
1943	Det nuvarande tornuret installeras och det tidigare från 1850 tas ur bruk.	Länsmuseet Gävleborg, ärendearkiv
1945	Inför en planerad renovering av kyrkan (som ej blev av förrän 1965) gör arkitekt B. Schill en noggrann beskrivning över kyrkan och dess tillstånd. I denna beskrivning konstateras bl a att den senaste avfärgningen av fasaderna är dåligt utförd och att färgen i stor utsträckning flagnat av. Sockeln uppges vara putsad med kalkbruk och delvis sönderfrusen. Taket repareras enligt uppgift detta år.	ATA
1961	Takreparationer utförs.	ATA
1965	Kyrkan genomgår en omfattande renovering av både exteriör och interiör efter diskussioner i nära två årtionden. Arkitekt är Johan Thomé, Stockholm. Fasaderna var i mycket stort behov av åtgärder före renoveringen. I kyrkorummet tas golvet upp och ett nytt undergolv läggs varefter de synliga golvbrädorna läggs tillbaka och slipas och ytbehandlas. Väggar och tak lagas, rengörs och omfärgas i ljus färgton. Korväggens målning behandlas av konservator. Renovering av fönster och insättning av färgat glas i östfönstren. Ombyggnad av vissa dörrar. Altarringens knäfall förändras. Det senmedeltida altarskåpet som stod på altaret flyttas till den södra väggen. Bänkkvarteren byggs om, men kvartersindelningen behålls. Gångar anordnas även längs kyrkorummets sidor genom avkortning av bänkarna. Sex bänkar längst bak i kyrkorummet tas bort för att ge plats för ytterkläder och bänkar på läktaren flyttas om. Den gamla eldstaden i form av en stor kamin tas bort och ersätts med en modern värmeanläggning med oljeeldat varmluftsystem. Den igenmurade norra ingången tas åter upp när kaminen försvinner. Fasadernas puts repareras och avfärgas genom sprutning. Portarna ses över och bekläds med kopparplåt. Kuporna på långhustaket tas bort och ny plåt iläggs på deras plats. Taket lagas efter behov och förses med takfotsplåt, ståndrännor och utkastare. Nya plåtavtäckningar på listverk mm. All ny plåt utgörs av galvplåt. Lanterninens panel lagas och ommålas i en något varmare färg. Korset förgylls med bladguld. Stentrapporna läggs om. Kyrkan utrustas med fasadbelysning. De kors som suttit ovanför urtavlor tas bort.	RAÄ, Byggnadsregistret
1979	Ett skyddsräcke sätts upp på en del av läktarbröstningen, där golvet är upphöjt.	ATA
1990-91	Kyrkan renoveras efter ett förslag framtaget av arkitekt Kjell Norberg, Arkitektverkstan i Hudiksvall. Kyrkans fasader åtgärdas genom putslagning med hydrauliskt kalkbruk och avfärgning med Gotlandskalk. Sockelns tjocka cementputs får dock sitta kvar och den målas med silikatfärg. Utbyte av skadad takplåt samt skrapning och ommålning av alla takytor. Putslagning och viss målning även i interiören med färdigblandad kalkfärg vid gavlarnas anslutning mot innertaket. En läktarunderbyggnad görs som bland annat innehåller WC, städ- och väntrum. Dräneringsarbeten utförs runt kyrkobyggnaden.	ATA/ Länsmuseet Gävleborgs ärendearkiv
1991	Kyrkans gamla predikstol flyttas in i kyrkans kor. Kyrkans fönster	Länsmuseet Gävle-

	renoveras och målas.	borg, ärendearkiv och klipparkiv
2001-2002	Installationsarbeten utförs i kyrkan.	Länsmuseet Gävleborg, ärendearkiv